

משולחן שלמה

עיונים ופנינים בפרשה מבית מדרשו ושיעוריו של

הגאון הינוקא
רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת ואתחנן - נחמו 144 גליון

השמר לך פן תשכח

יָקֹם הַשָּׁמַר לְךָ וְשָׁמַר נֶפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ וּפֶן יִסּוּרוּ מִלְּבָבְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתָּם לְבָנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ (ד, ט). מובא במסכת אבות (ג, ה), רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר, כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך', יכול אפילו תקפה עליו משנתו, תלמוד לומר 'ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך', הא אינו מתחייב בנפשו עד שישב ויסירם מלבו. וכן הוא במסכת מנחות (דף צט ע"ב), אמר ריש לקיש, כל המשכח דבר אחד מתלמודו עובר בלאו שנאמר 'השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים', יכול אפילו מחמת אונסו, תלמוד לומר 'ופן יסורו מלבבך', במסירם מלבו הכתוב מדבר. רבי דוסתאי ברבי ינאי אמר, יכול אפילו תקפה עליו משנתו, תלמוד לומר 'רק'. וביאר הרמב"ן (ד, ט) שלפני שהזכיר ושנה משה לישראל את עשרת הדברות, הזהירם בלאו שלא ישכחו מעמד הר סיני וכל מה שהיה שם בראיה מוחשית ושמיעה מפי הגבורה ממש, ובכך תחקק האמונה לדורות ללא ספק כאילו ראוהו כל הדורות בעצמם במוחש.

אעברה ואראה - בכדי שיוכלו לבין המוח כנגד הלב

והכל תלוי בכך שיהיו דברי התורה אצל האדם במדרגת ראייה הנמשכת ממש, כמו שביאר הרמ"ע מפאנו במאמר חקור דין (ח"ב, טז) שבכדי שיכתבו ויחקקו דברי התורה על לוח הלב ולא יסורו ממנו הוא כאשר יהיו הם מכוונים במוח כנגד הלב, כהתפילין שאנו מניחים אותם על הראש כנגד המוח ועל היד כנגד הלב, ובזה יהיו לבבות ישראל כלוחות הברית וידי משה כארון הברית, והיו נגלים לכל אחד ואחד כל חדרי התורה הגנוזים. וזה היה מדרגת לוחות הראשונות, אמנם כאשר אמרו ישראל למשה "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אֵלֵהִים פֶּן נָמוּת" (שמות כ, טו), אבדו את השלמות של הדבקות בבורא, והיה הדבר כשורש למה שחטאו לאחר מכן בעגל עד שהוכרח משה לשבר את לוחות הראשונות, ומאז ניתנה תורה להכתב על לוחות האבן בכדי להסיר מאיתנו את לב האבן הגורם לשכחת התורה. ולכך בסוף הארבעים שנה ביקש משה "אעברה נא ואראה את הארץ הטובה" (דברים ג, כה), בכדי לעורר בזה את השגחת ה' על עמו בחירו הנגלית בארץ הקדושה כמ"ש (דברים יא, יב) "עיני ה' אֵלֵהֶיךָ בְּהַ", ובכך זה יכולו ישראל לזכות למדרגת ראייה והשגחה זו שבלימוד תורת ארץ ישראל, ויכונו המוח כנגד הלב, ולא תסור התורה מפיהם ומפי זרעם.

אעברה ואראה - לפעול טובה וקדושה לנצח

כי ראיית משה את הארץ נטעה קדושתה לדורות עולם בקרב ישראל, כמו שכתב הספורנו (ג, כה) שלכך ביקש משה 'ואראה את הארץ הטובה', בכדי ליתן עיניו בה לטובה בברכתו שתהיה בכך טובה לישראל לעולם. ונתקבלה תפילתו זו, כמו שציווהו הקב"ה לפני פטירתו "עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפונה ותימנה ומזרחה וראה בעיניך" (ג, כז) - כדי שיתקדש בראייתך, כמו שביאר השפתי כהן (ג, כח).

ובזכות ראייתו זכו ישראל לנחול את הארץ, כמו שאמרו בספרי (פ' פינחס, 1 ולבינא עובר בני לאוין, ולרב נחמן בר יצחק בני לאוין).

קלו) שהראהו המקום למשה את כל חדרי ארץ ישראל כשולחן ערוך, וראה בעיניו מה שלא הלך יהושע ברגליו, וביאר השפתי כהן (ס) שלכן אמר לו קוב"ה "וצו את יהושע וחזקהו ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הזה והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה" - שאם תראה הוא ינחיל, ואם לא תראה לא ינחיל, כי הכל בא מכוונך. ובוה קידש משה את אורא דארץ ישראל בקדושה נצחית, שלא יוכלו להקיע קדושתה לעולם, כמו שכתב הצפנת פענח על הרמב"ם (תרומות פ"א ה"ה, דף ו ע"א) שאת קדושת הקרקע שמצד כיבוש ארץ ישראל יכולים להפקיע ולחלל פריצים חלילה, אבל קדושת אורא דארץ ישראל שקידשה משה קיימת היא לעולם ולא שייך להפקיע אותה ולבטלה. כי בראיה זו פעל משה שנתחברה הארץ עם ראיית עינו הטובה בדרך נעלמת באופן שלא תהיה הסרה לקדושתה לעולם, שהרי מעשיו ופעולותיו קיימים הם לעד ולנצח כמובא במסכת סוטה (דף ט ע"א), ולא כהתה עינו ולא נס ליחה לדורות עולם ועומד ומשמש הוא במרום להשפיע טובה לישראל כמובא במסכת סוטה (דף יג ע"ב), ועל זה ביקש מאיתו יתברך 'אעברה נא ואראה את הארץ הטובה', כי בטובת עינו רצה לפעול את קדושת ראייתו שתעמוד לישראל לעולם ולנצח, כמו שביאר כל הענין בשם משמואל (שמח"ת תרעח).

יהי אור - יהי אור

וראיה זו היא היא ציור מעמד הר סיני שנצטוונו שלא להסיר זכרה מלבבנו, שהוא אור העינים של האור הקדמון שגנזו הקב"ה לצדיקים. כמובא בזוהר בראשית (בדף לא ע"ב) שממעמד הר סיני ואילך לא סר ממש זה האור הקדמון, ובו ועל ידו הראה לו הקב"ה את ארץ ישראל מגלעד ועד דן, ואת כל דורות העולם העתידיים לבוא (כמובא בזוהר ויחי דף רכו ע"ב), ומתוך כך נעשה אורא דארץ ישראל מחכים בלימוד התורה (ב"ב קנח ע"ב), כי כאשר זוכה האדם בלימוד תורתו להידבק בראיה זו של משה, היינו שעוסק בתורה מתוך ההתבוננות בהשגחת הבורא התמידית עליו לטובה כפי שמתגלה בארץ ישראל, מתקיים בו "עוטה אור כשלמה" (תהלים קד, ב), שמתעטפת ה' של שם הוי"ה שהיא בחכמה, בזה ה'אור' שבחסד, ומ'יהי אור' נעשה 'יהי אור', שהיא מדרגת החכמה המתגלית בארץ ישראל², כמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר פנחס (דף רמה ע"ב).

כיצד נזכה לנחמה שנטע משה בראייתו הקדושה

וזהו עיקר הנחמה שלנו בגלותינו, כי על אף שגלינו מארצנו ושלטו ידי זרים בקדושתה, כבר השאיר ונטע לנו משה רעיא מהימנא דרך לדורות להשיב שבותינו כבראשונה, שמתוך שתהיה כל מגמתינו בלימוד התורה לגלות טוב השגחתו יתברך המציץ עלינו מבין החרכים, וחושב מחשבות כיצד להביאנו לתכלית הטובה האמיתית לעד ולנצח, ונדרוש ונחפש בלימוד התורה את הדרך והעצה כיצד לגלות יותר ויותר את תוקף מלכותו יתברך הנצחית לכל באי עולם, הנה בזה מצטייר מעמד הר סיני לנגד עינינו, ומאיר הוא לפנינו את דרך ה' בבירור כרואה הדבר בעיניו, ויוצאת קדושת הארץ מההעלם אל הגילוי, להביאנו לשלימות קדושת התורה וגילוי חכמת הבורא הנטועה בה, ובוה נבין ונדע שבדודא יש תקווה לאחרינתו וישוכו הבנים לגבולם במהרה.

2 כמובא בבראשית רבה (טז, ד) שאין תורה כתורת ארץ ישראל ואין חכמה כחכמת ארץ ישראל.

ואלה יעמדו על הברכה

הגיליון מוקדש לרפואת הצלחת וישועת פכל ניסים בן מרינה,

ניב בן רחל, איתי יהודה בן נטלי רות, ישראל בן עליה.

להקדשות יקיריכם ניתן לפנות בטל' 0527.130.400

לעילוי נשמת האישה הכשרה

נורית נועה בת מרים ז"ל

שאלו בן משה, חנינת בת שולמית, ראו דור דרור בן רונית.

"ה' מלך גאות לבש" (תהילים צג, א)

משיעור יום ה' קדושים תשע"א

א

ענין השגת התורה אינה כאשר יודע האדם את התורה ומשיגה בשלמות, אלא ככל ששוקע אדם בתורה בכל ליבו ומחשבתו, ונכללים כל אבריו בעיניו המביטים באותיות התורה, וזה נקרא השגת התורה, שכאשר יהיה שקוע האדם כולו בהחלט גמור וימסור עצמו אל זה הלימוד באמונה שלימה במציאות הדברים, הנה בזה הוא משיג את התורה ואור ה' ב"ה, וזהו הארת התורה בתוך גופו של האדם ממש.

אך כל זה הוא בתנאי שמאמין הוא באור התורה ואור ה' המאיר בה, שבזה נחשב הדבר להשגת התורה, כי מתוך כך מפנה הוא את כל מהותו וכל המחשבות וההרגשות שלו עצמו מן המציאות, עד שנעשה מ"ה, היינו שכאשר מביטים בזה האדם העוסק בתורה שואלים 'מה חמית מה פשפשת מה מצאת', כלומר שאין רואים למציאות זה האדם, אלא כולו תורה בשעה זו שעוסק בה, ואין רואים בו דבר מענין עצמו.

והוא כאשר ילמד התורה עם מידות טובות ומתוקנות, כי אם אין לו דרך בתיקון המידות, לא יכול להאיר בו האור מ"ה, שהוא אור נותן התורה הגנוז בה, כי המידות הם ככלים לזה האור. וכאשר אין לו דרך שעוסק בה לתיקון מידותיו, בכדי שיוכל זה האור לשכון בו מסייעים לו בעבור כך משמים, והוא שאמר ריש מתיבתא דלעילא בזוהר שלח (דף קס"א ע"א) 'אעא דלא סליק נהוריה, יבטשון ביה ואנהיר' (-עץ שאינו מעלה אורו כשהדליקו אותו, מכתשים אותו עד שיאיר), בכדי שיוזכרו מידותיו ויהיה ראוי שישכון בו אור התורה. אבל כאשר לומד את דרכי היראת שמים ותיקון המידות בכל ספרי הצדיקים שחיברו ועמלו כל זאת בשביל להאיר בנו קצה אור האמת ממה שראו הם, הנה על זה אמר קוב"ה לישראל, 'בני, פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט, ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרניות נכנסות בו' כמובא בשיר השירים רבה (ה, ג), כי אחר שאדם לוקח דרך לתיקון המידות, מאיר בו זה האור הטמון וצפון בה בתורה, ומגלית לו התורה סְתֵרֶיהָ תְּעוֹנוֹתֶיהָ וְחֻמְדוֹתֶיהָ.

ב

וזה התענוג והחמדה הטמון בה בתורה, שהוא זה האור מ"ה, הוא נצנוץ משעשועי עולם הבא, ומאור וזיו השכינה, ואור זה שורה על האדם הנוהג בדמיון אליו, עד שמצא מין את מינו, היינו שנדמה לאותו האור שזה האדם הוא 'מה' ואין גמור. כי זוהי מידת זה האור, שהרי ה' ב"ה מלא את הכל, ובכל זאת הוא כאין ואינו נראה, ואינו תופס את המציאות, כי מחמת ענותנותו אינו מראה את עצמו, וזהו ענין האור מ"ה, שהדבר ברור בעיניך שהוא כאן, שהרי מעשיו ופעולותיו מציביעים ומעידים עליו, אמנם הן הן נוראותיו הן הן גבורותיו שאינו מגלה את מציאות מלכותו וגבורתו בתוקף על בני האדם, אלא סובל כולם ומוחל על עלבונם, וכמובא בפרקי היכלות (פ"ה) שמלאכי השרת קוראים לקב"ה 'מלך עלוב', מפני שסובל עלבון החטאים ומיטיב לברואיו, מה שלא יסופר, כמו שביאר הרמ"ק בתומד דבורה (פ"א), וכגון מה שמובא במסכת גיטין (דף נ"ג ע"ב) שנטל טיטוס הסייף וקרע את פרוכת קודש הקודשים, ונעשה נס והיה דם מבצבץ ויוצא.

ג

וענותנותו של ה' ב"ה היא כל זכות קיום מעשה בראשית, כי לא יכל העולם להתקיים אלא מתוך מידת הרחמים, והוא האור מ"ה, שהוא אור ה' ב"ה המתקן לכל מעשי בראשית, ותיקון מעשי בראשית הוא מהות תיקון המידות, שיהיו מידת עליהם כפי הצורך בעבור שישכון בהם זה האור. כי במעשה בראשית כאשר לא היה תיקון המידות לאור ה' ב"ה, לא היו עליהם ראויים שיאיר בהם אור התורה, ולכך נעשה להם ביטוש ושכירה, וכמו היסורים לגוף, שעל ידם נשבר עביות הכלים ועזות המידות והדמים, והזה היו המידות והכלים מתרחקות ביותר, היינו שלא היה בכח שום מידה לפעול, והיה זה עד כדי מיתה, וכחולה על ערש דוי שאין די כח במידותיו.

וכדי שיושפע עליהם מאור תחיית המתים, שהוא ט"ל תחייה והאור מ"ה, היו המידות והכלים צריכים להתתקן ולהכין עצמן שיהיו ראויים שישכון בהם זה האור, והוא מתוך הענוה וההכנעה כאמור. אמנם הכל תלוי ועומד על בני האדם בעלי הבחירה, ועדיין לא עמדו הנבראים בעולם שיתנסו ויעמדו בדרך הענוה וההכנעה, וכמאמר שכתוב (בראשית ב, ה) "ואדם אין לעבוד את האדמה", שלא היה מי שימשוך לזה האור מ"ה מתוך השפלות והביטול כמובא בזוהר בראשית (דף כ"ה ע"ב), אלא שהביט קוב"ה על מעשי הצדיקים העתידים לבוא בעולם, והם שעלו לפניו יתברך והמשיכו את האור הגדול של תיקון מעשה בראשית.

ד

ומשמעות של ביטול הממשיך לאור זה הוא בב' פנים, או בתורה או בתפילה, ואין ראי זה כראי זה, כי ב'תורה' הוא מתבטל ממש ונעשה כ'מה', היינו שאין מאיר בו אלא תורה, אמנם ב'תפילה' הוא מציאות, ואינו בטל כעסק התורה. ומכל מקום בשניהם אינו אלא הולך ומגלה את אור ה' ב"ה, ב'תורה' מתוך שמניח את עצמו וכל עניניו באופן מוחלט ושוקע כולו בתורה, ובתפילה מתוך שהוא מציאות ומזכיר את צרכיו ומשאלותיו ועוסק בעצמו ומקומו ומדרגתו, הן מצד הבקשה והתפילה, הן מצד התשובה והוידוי, אמנם בזה לבד מותר לאדם להיות מציאות ויש בפני עצמו, כי התפילה היא המקום והדרך בה יוכלו הנבראים לעמוד לפני הבורא, וככל שנכלל יותר בתפילה, כן זוכה הוא יותר ויותר לעמוד בהיכל המלך לפני בוראו, וכדוד המלך שמתוך שהיו כל מחשבותיו דיבוריו ומעשיו מתוך עולם התפילה ומלכות ה', אמר בתהלים (קט, ד) "ואני תפילה".

והתפילה היא הכלי לתורה והאור מ"ה, כי היא דרך הביטול וההכנעה לפני הבורא, ובוה נעשית התורה ל'אור' והתפילה ל'כלי'. כי התורה מרמזת על קודשא בריך הוא והאות ו', והבריאה המעידה על עושה שמים וארץ, ודרכי הנהגתו יתברך המתגלים בזה העולם, הנה בכל הוא מצד גילוי מידותיו יתברך, ובעיקר מצד גילוי מידת מלכותו יתברך, שהמלכות היא ענוה ויראת ה' המרומזת באותיות ה' אחרונה שבשם הוי"ה, והיא כמכרזת ומצביעה ומעידה תמיד על האור מ"ה השוכן בה, ועל ידה מאיר הוא ונותן חיים ושפע לבריאה כולה.

וכענין הבריאה כן היא מהות התפילה, שכפי שעיקר הגילוי שבבריאה הוא מצד מידת המלכות, שהיא 'יש' ומציאות, כך היא התפילה, שבה האדם הוא כמציאות, כי קורא הוא ומזמין לכל הבריאה להיות נכללת בתפילתו ולהכריז על ה' ב"ה הנותן לה את החיים והמציאות, מתוך שמאיר האור מ"ה במלכות בכדי להשפיע לנבראים, ולכן התפילה היא כנגד המלכות שהיא 'כלל' ומציאות 'יש, ולא כנגד ה'אור', שהוא מ'ה', שהוא מהות הענוה.

ה

ומידת הענוה שהיא כלל ענין התפילה, היא הכלי למהות הענוה, שהיא מידת ענותנותו של ה' ב"ה כאמור, ואך הו ראוי השם 'עניו' באמת, והשימוש בלשון ושם מידת 'ענוה' הוא כמושאל לכל ענין הקשור במידת ודרכי הענוה. אך עיקר ענינה של הענוה הוא דבר גדול יותר, וזהו משום שאין שייך מידת הענוה אלא בדבר שהוא מציאות ויש אמיתי, דרך משל, אדם שחיייו הם כחלום יעוף, וגודל מידתו הקטנה כמעט ואינה נראית ממעוף הציפור, הרי בוודאי אין שייך לומר בו 'ענוה', כי במה יתגאה, ולא שייך בו אלא ענין ה'שפלות', היינו שייך את מקומו. אמנם בדבר שהוא נצחי ונעשה כביכול שותף לקוב"ה, בזה שייך שיהיה ענין ענוה, כי אז נעשה הוא כיש ומציאות אמיתי בפני העליונים והתחתונים, וכמו שאמרנו במסכת מועד קטן (דף ט"ז ע"א) שכאשר בא רב חגא לקבור את רב הונא אצל רבי חיאי, קם והפסיק לפניו עמוד אש למנעו מכך, כי מפני כבודו של רבי חיאי לא היה ראוי שיקבר רב הונא לידו, והנה מדרגות כגון אלו נחשבים הם כיש ומציאות אמיתי, ובוה נצרך למידת הענוה.

וזהו המדרגה של משה, שהשיג לתכלית הענוה, ולכך היה משה רבנו כלי שלם להאור מ"ה, עד שאמר "ונחנו מוה" (שמות ט"ז, ט), היינו שזכה לשלמות הענוה עד שאינו פועל דבר מצד עצמו. ולכך בימיו של משה היה היחוד שלם בשלימות שאין שום שלימות אחריו עד ביאת משיח, ובכל רגע שהיה חי משה רבנו כגוף, היה יכול להתתקן הכל בשעה אחת, אילו היו הולכים אחריו בשלמות האמונה, אמנם מפני שלא האמינו בו כראוי, לא זכינו לכך.

ועל דרך זה הוא בענין התפילה, שמפני שבתפילה מגלה האדם את צורך העולם בשפעים ברפואות ורחמים, מעורר הוא בזה מ"ן (מ"ן נוקבין, שהוא התעוררות מהתחתונים, לעורר ההשפעה מהעליונים), היינו שמגלה את מציאות הבריאה הנצרכת ליחוד עליון ושפעים מחודשים בכל עת, ובוה הוא עושה 'כלי', היינו שנעשה עניו, כי התפילה היא כולה דרכי הענוה השפלות וההכנעה כאמור, ונעשה הוא כלי להאור מ"ה, שהוא מהות הענוה ואור התורה הקדושה, ונעשה יחוד קוב"ה ושכינתיה, בין התפילה והמלכות ו'מידת' הענוה, לבין התורה והאור מ"ה שהוא 'מהות' הענוה, כמו שרואים שעל אף שה' ב"ה מלא את הכל, בכל זאת אינו נראה, ואינו מכריח את ידיעת מציאותו על בני העולם, ואף אם ימרדו בו, יאריך אפו וימחל על כבודו ויסובב סיבות עד אין קץ להשיב ברחמים את האדם אל הטוב והאמת.

נמצא שבתפילה נעשה האדם 'כלי', וכמידת המלכות המגלה שאין לה מעצמה דבר, וזה מפני שאך בתפילה לבדה יכול להעשות האדם כמידת המלכות שהיא בטלה כאין בפני האור מ"ה העליון ממנה, ואין לה מעצמה דבר, וככל שיהיה האדם דבוק יותר בתפילה, כך יהיה כלי יותר לאור התורה שישירה בו, ויוצק את גופו במדרגה גדולה יותר.

וכאמור זהו מתוך שמידת המלכות הולכת גם היא בדרך האור מ"ה, שבה גזר ה' ב"ה שתהיה מציאות ויתקיימו הנבראים כאמור, אך מגלה היא אך את מציאות אור תיקון מעשה בראשית. היינו שענין מידת המלכות היא גילוי הענוה של ה' ב"ה, וכפי שמלך אינו יוצא להראות בעולם בלא בגדי המלכות, כך המלכות היא כלבוש לגלות את מציאות ענותנותו של ה' ב"ה, ואיך שהוא מלא וסובב את הכל. וכך הוא בדרכי הצדיקים, שהולכים הם בדרך ה' ב"ה ומתדמים למידותיו, כי הדבקות בה' ב"ה היא על ידי הדבקות במידותיו, וכמו שכתוב (דברים יג, ה) "אחרי ה' אלהיכם תלכו... ובו תדבקו", ואמר רבי חמא ברבי חנינא במסכת סוטה (דף יד ע"א), וכי אפשר לו לאדם להלך אחר שכניו, והלא כבר נאמר (בדברים ד, כד) "כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא", אלא הלך אחר מדותיו של הקב"ה. וכשם שענוה היא כלל המידות כולם, כך הדבקות בה' ב"ה עיקרה היא במידת ענותנותו של ה' ב"ה.

ובזה הוא כל סוד השגת גדולת ה' ב"ה, שכפי שבלא דרכי הענוה לא יוכל אדם לילך כלל בתיקון המידות, כך בלא שיבחין האדם בענותנותו של ה' ב"ה לא יוכל לידע מגדולתו, וכמו שאמר רבי יוחנן במסכת מגילה (דף לא ע"א) שבמקום גדולתו יתברך שם אתה מוצא ענותנותו. כי ענין הדבקות בה' אינה ענין עצימת עיניים וכוונת שמות הקודש כלל, אלא היא הידיעה מגדולת ה' כמה ה' עצום גדול ונורא, ובוזה נתקן הכל, וזה אי אפשר בלא הידיעה מענותנותו של ה' ב"ה.

ואך בכדי לסבר את האוזן נחשבת מידת המלכות כלבוש לאור מ"ה, שכשם שהלבוש והחיצוניות מגלה על העיקר והפנימיות, שהרי הלבוש נצרך להיות כפי מידת האדם, כן מידת המלכות היא כלבוש לאור מ"ה, היינו שהיא 'מידת' ענוה ל'מהות' הענוה. אמנם באמת אין המשל דומה כלל לנמשל, כי לבוש האדם הוא דבר הנפרד ממנו, אך מידת המלכות, על אף שכל ענינה היא לגלות את 'מציאות' הבריאה, עם כל זה אחד היא כביכול עימו יתברך, והבריאה כולה נמשכת מזה לבוש המלכות הנגלה ליש ומציאות, ועל כך נאמר בתהלים (צג, א) "ה' מלך גאות לבש", כי 'גאות' משמעותה גילוי, ובו יתברך לבדו שייך ענין זה שיצטרך לגלות אמיתת מציאותו.

ולכן כאשר נכנסת שבת קודש, שעיקרה הוא גילוי מידת המלכות, אומרים 'ה' מלך גאות לבש', כי תיכף כאשר יש גילוי למידת המלכות, מצביעה היא ומגלה על מציאות ה' ב"ה ועל אור תיקון מעשה בראשית, איך שהוא יתברך מלא וסובב את הכל, ומחדש הכל בכל רגע, וכביכול מכריזה ומעידה על כך שיש למציאות ה' ב"ה בכל מקום ובכל מדרגה, והיא מגלה את אהבתו יתברך ואת הטוב הנצחי הטמון בתורתו יתברך, כי כל גילויי השבת כולם הם להמליך לבורא ב"ה ולגלות את טובו יתברך.

ולכל אחד מישראל יש חלק מובחר בשבת קודש ובמידת המלכות, וכאשר דבוק האדם בתפילה, מוכרח הוא שידבק בכל הטובות והמדרגות של שבת קודש, אך זהו דוקא מתוך שאייר בו אור התורה, היינו שישקיע עצמו בתורה זמן מה בכל יום באופן שאינו חושב בו דבר מעניניו ומעצמו, שבוזה מאיר בו האור מ"ה וכל השפעות השבת, ונעשית כל מהותו גילוי למלכות ה' ב"ה, כענין 'ה' מלך גאות לבש'.

והחילוק בין אדם ללא תפילה לאדם עם תפילה הוא כהפרש האש מן המים, והדין מן החסד. כי כאשר אין תפילה אין יחוד, וכאשר אין יחוד, הגבורות הם שמתגברות במידת המלכות, ולכן נראה לאדם הבריאה כצד הדין, בלא גילוי האור מ"ה והענוה והנהגת הרחמים של ה' ב"ה. אך כאשר יש תפילה יש יחוד, ומתוך היחוד, החסדים הם שגוברים ונגלים במידת המלכות, ולכן נראית המציאות לאדם כצד החסד והרחמים, בלא דין וגבורה כלל.

ומדרגת התפילה בה אוחו האדם, הולכת ומשפעת עליו בכל עניניו לטוב או למוטב. שכאשר דבוק ואחו האדם בתפילה, הנה היחוד שפועל בתפילתו אינו בשעת התפילה בלבד, אלא גם בשעה שאינו מתפלל מאיר בו זה היחוד, והגם שיש לו עסק עם העולם וצד הדין, הוא כענין הכתוב (שה"ש ב, ו) "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", שהכל הוא ברחמים ודינים מתוקים, וכל צער שיש לו לזה האדם, הוא דין שנשבר עזותו ותוקפו, ואינו אלא רושם וזכר בלבד מן הדין. אמנם מאידך, אם רחוק האדם מהתפילה, הרי שכאשר ישנה התגברות מצד הגבורה ויש לו קטנות, מתוך כך הולך ומתרחק הוא יותר ויותר מן התורה והתפילה חלילה.

וכאשר פוסע האדם תמיד אל דרך התפילה, וממתין ומצפה על כך שיוכל לעמוד לפני ה' ב"ה, ויש לו אמונה גדולה בכל מה שמוציא מפיו לפני ה' ב"ה, הנה בזה גם כאשר מחשיך וצר לו חלילה, נעשה הוא בשעה זו 'קטן', היינו שמקטין את עצמו ומבטל את דעתו בפני הנהגתו יתברך, ובוזה נעשה הוא כמזבח הנחושת שאינו מצד המוחין דגדלות, וכנרמז בפסוק (מלכים א' ח, טד) "כי מזבח הנחושת... קטון מהכיל את העולה", וכמובא בזוהר תרומה (בדף קלח ע"ב), היינו שקטון הוא מלבוא למדרגה של גדלות וקרבות, אמנם אין בזה מעלה הוא ריח ניחוח ונחת רוח לפניו יתברך, כי גם כאשר מתגברת צד הגבורה, דבוק וסמוך הוא אל הקודש כמזבח הנחושת, שעל אף שהוא נחושת וקטון, יש עימו עסק בביורו י"א סמני הקטורת, היינו שלעולם ואיך שיהיה מתבררים דברים קדושים מן האדם, ועולה ממנו נחת רוח לפני השי"ת.

כי כך היא דרך התפילה, שהיא מדבקת את האדם למידת מלכותו יתברך המבררת תמיד את המעשים שיעלו לנחת רוח לפני הבורא יתברך, גם בזמן הקטנות, אלא שאז היא נרמזת במאור הקטון, היינו שמקטינה את עצמה, וכמובא במסכת יבמות (דף קכא ע"א) שסיפר רבי עקיבא לרבן גמליאל שניצול מגלי הים מתוך שכופף ראשו לכל גל וגל שבא עליו, ופנימיות הדברים, שגלי הים הם בסוד הגבורות שבמלכות, וכאשר מתגברים הם, צריך האדם להקטין ולהשפיל את עצמו ולהמתין לאור ולזמן הגדלות, כענין שכתוב 'יהי ערב, והי בוקר', שאחר כל ערב וזמן של קטנות בוודאי יבוא גם הבוקר וזמן הגדלות, וכמובא בזוהר תרומה (שם) שהקטנות היא סוד המאור הקטון, והגדלות היא המאור הגדול.

וענין התפילה והעלאת מ"ן ויצירת כלי הוא במקום החיסרון, היינו מפני שיש לו צורך למלאות משאלתו וחסרונו, וכמ"ש 'אדם אין לעבוד את האדמה', שהיתה הבריאה חסרה מתפילת האדם שתיביא לירידת הגשמים כמובא במדרש (ב"ר יג, ח), אשר על ידם נעשים כל הברורים בכל הדומים צומח חי מדבר.

וזה החסרון הוא הלבוש לתפילתו, כי לתפילה צריך לבוש כמ"ש (תהלים קב, א) "תפילה לעני כי יעטוף", היינו שהתפילה של העניו עולה על ידי לבוש. וזה הלבוש של התפילה, כלפי הלבוש של 'מידת' המלכות ל'מהות' האור מה, הוא כקליפת נוגה כלפי אור הקדושה, היינו כדמיון החול אל הקודש, כי בתפילה נכללים כל דמיו וכוחו של האדם, וכל הפרטים שבבריאה, שהוא ענין ה'מציאות' והיש, שהוא כמדרגת חולין כלפי מדעת הענוה ובאור מ"ה.

והוא סוד הנהגת השי"ת בענין הבחירה בדרכי הטבע, וכאשר אנו רואים שפרי אשר הוא ערלה יהיה שוה בדמותו וגודלו וצבעו לפרי שאינו ערלה. היינו שמחמת ענותנותו של ה' ב"ה נותן הוא לאדם מציאות וחפץ לעשותו שותף במעשה בראשית, ובלבד שיהיה האדם גם הוא נדמה לאותו האור מ"ה, שהוא אור התיקון והרחמים המקיים לכל הבריאה מבלי להכריח את ידיעת מציאותו על נבראיו. שהרי צריך האדם לנהוג במידותיו יתברך, שיפעל כל אשר צריך לעבודת השי"ת מבלי לדמות שפועל הוא מכוחו, ומבלי לצפות שיראו ויווכחו ממציאותו, ולא יהיה אלא כאספקלריה המאירה את אשר מאיר בו ה' ב"ה, כמ"ש (תהלים סב, ג) "ולך ה' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו", שכל מעשה טוב אשר זוכה האדם לעשות וכל תורה ותפילה הוא מאיתו יתברך בחסד ומתנת חנינם.

וגילוי ה' ב"ה מתוך זה הלבוש של התפילה הוא על ידי ברור מדרגה זו של הנוגה, שהיא סוד עורות העינים ועורות התחשים ועצי השיטים שבמשכן, שכל אלו הם לבושים מצד המידות דקליפת נוגה המכסים ומלבישים לאור ה' ב"ה שהיה נגלה בו במשכן כמובא בזוהר תרומה (שם בדף קלט ע"א), ועל ידם דווקא הוא גילוי מלכותו יתברך, כי גילוי המלכות הוא דוקא היכן שיהיה נדמה הקודש כהחול.

ולאומות העולם אין חלק בראיית מלכות ה' בלבשו יתברך, כי התגלות המלכות והלבוש הוא בשבת קודש, שהיא גילוי השכינה, וזהו ענין שביתת ה' ב"ה ממעשה בראשית, כי עד שבת היה הקב"ה מחדש בריות חדשות יש מאין בכל שעה, וזהו גילוי מציאות הבורא במדרגה גדולה עד כדי ביטול הבחירה, אמנם בשבת קודש שבת הקב"ה מלברוא יש מאין ופסק מחידוש המעשה, ולכן דוקא בשבת הוא גילוי מידת מלכותו יתברך, כי בזה נתלבש גילוי אור מעשה בראשית במידת המלכות והיום השביעי, ובה חקק הקב"ה כל אשר ברא בששת הימים בהנהגת דרכי הטבע ובסוד שם 'אלהים', ומזה נמשך ענין הבחירה והביור במדרגת הלבוש שהוא נוגה - להכיר ולהבחין באור ה' ב"ה בלבוש מלכותו המתגלה ביום שבת, כמו שכתוב 'ה' מלך גאות לבש'.

ונתן זאת הקב"ה לעם ישראל לבדם, שאך הם יוכלו להבחין ולראות ולהכלל בקדושת שבת, כמו שאנו אומרים (בשחרית לשבת) "ולא נתתו ה' אלהינו לגויי

הארצות... כי לעמך ישראל נתת באהבה, לזרע יעקב אשר בם בחרת, שרק בן ישראל יוכל לראות בהפרש מדרגת הבריאה והעולם כולו ביום שבת, אשר מובדל ומופרש הוא בתכלית מימי החול.

יב

ובכדי לזכות לקדושת שבת צריך להדמות לה, היינו להאמין בכח גדולת וקדושת השבת והאור מ"ה השורה בה, שלא רק שנוהרק בקדושתה על ידי ה'שמור', אלא גם דורש ודבק בפנימיות קדושתה על ידי ה'זכור'. כי הנה קדושת השבת היא על ידי השביתה מל"ט מלאכות, שזהו בדרך 'לא תעשה' ו'שמור', אבל הדבקות בפנימיות קדושת השבת היא מתוך שידבק האדם בשרוש הטעם של שביתה המלאכה, שהוא אור המ"ה והביטול כאמור.

היינו שיזכור ויעורר כל חדרי דעתו לידע ולהבין שביום שבת מתגלה האור מ"ה, שהוא אור ה' הבא ושורה במקום בו יש ביטול גמור מפניו יתברך, וכל פנימיות העולמות עולים ונמצאים במדרגה של קודש גמור לעומת ששת ימי המעשה שהם חול גמור, ונתקן הכל בשרוש, ומאירות כל הנשמות מאור זיו השכינה המאיר בכל העולמות ביום שבת קודש, ואין שום צד דין כלל בכל העליונים, וגם הגהינום בטל, ויש רחמים מגולים לכל הבריאה, מלבד חיצוניות העולמות הנשארות בלבוש קליפת נוגה המכסה על גילוי אור תיקון מעשה בראשית המתגלה בשבת.

יג

וכפי שידבק באורה של השבת וקדושתה בפנימיותה כאמור, כן יברר גם לקליפת נוגה זו, ויגלה מלכותו יתברך אף במקומות הנמוכים. כי בשבת מתבררים ועולים העולמות כולם, ועולים על מכונם כל הברורים דימי החול (ע"ה שער מ, ח), מפני שמאיר בה בשבת זה האור מ"ה. אמנם תלוי הכל כפי שנוהרים ישראל בשמירת השבת ובדבקות בקדושת השבת בפנימיותה, כי אך ישראל הם שמבחינים שזה הלבוש אינו אלא כלבוש הגאות למלכות ה' בכדי לגלות את אור ה' ב"ה, שיתקיים ה' מלך גאות לבש' ותהיה המלכות כלבוש לאור מ"ה המאיר בשבת, וכפי שדבקים ישראל בשבת כן עולים הברורים של ששת ימי החול למדרגה נעלה יותר, כי מתגלית בהם מלכותו יתברך יותר, וכפי זה כן מתבררים ועלים ביום השבת גם חיצוניות העולמות הנשארות בלבוש קליפת נוגה, הכל כפי הדבקות והזכרון בפנימיות קדושת השבת.

יד

וכפי שזוכה האדם לברר גם לזה הלבוש שמצד קליפת נוגה, כן יוצא הוא משעבוד היצר הרע. כי מה שנמשך אחר יצרו אינו אלא מחמת שהאדם הוא כללות כל הבריאה, וכשם שיש בקומתו ראש ורגלים, כך כלול הוא מכל הקדושות כולם ומכל המדרגות הנמוכות, וכאשר מאיר אור תיקון מעשה בראשית בשבת קודש בכל הקומה, יכול לתקן ולהוציא את האדם מכל פגם הרגליים אשר שם כל הזוהמה שנמשך ומתפתה אחריה, עד שיוצא לחירות משעבוד היצר הרע.

אמנם בכל אלו הברורים שמצד קליפת הנוגה יש לו להזהר ולהישמר שלא יצא מחוץ לתחום השבת, ויהיו כל מחשבתו על כך שמאיר עליו עתה אור ה' ב"ה ויש בכוחו להעלותו ולהושיעו, כמו שכתוב (ישעיה נה, יג) "אם תשיב משבת רגלך", וכמו שאמרו במסכת שבת (דף ק"ג ע"ב) שביום שבת אין לפסוע פסיעה גסה, והוא בסוד פסיעה קטנה מלבד (זוהר בלק דף רג ע"ב) שהיא סוד המלכות (ע"ה שער יא, ז), היינו שבזכות השבת מגלים את מלכותו יתברך גם במקומות הירודים כענין הרגליים.

יז

והנה דרך וכוניסת האדם לכל אלו המדרגות דשבת קודש הוא על ידי ב' שבתות, כמו שאמר רבי יוחנן בשם רשב"י במסכת שבת (דף ק"ח ע"ב) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים, שנאמר (בישעיה נה, ד) "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי", וכתוב בתריה (בפסוק ז) "והביאותים אל הר קדשי". אמנם בירושלמי תענית (פ"א ה"א) אמר רב לוי "אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקנה מיד היה בן דוד בא, מאי טעמא, "ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לה" (שמות טז, כה) - חד יום. ועל פי דברי הזוהר בהקדמה (דף ה ע"ב) יש לומר שעולים הדברים בקנה אחד, כי מובא שם בסוד הכתוב "את שבתותי תשמורו" (ויקרא יט, ג), שהם תרין שבתות דלית בהון פירוודא כלל (-שתי שבתות שאין בהם פירוד כלל), שהם ליל השבת ויום השבת, שהם ב' מדרגות בשבת.

יח

ואמרו שם בזוהר שליל השבת הוא בסוד הכתוב "ומקדשי תיראו", שהוא ענין שמירת השבת מצד היראה. והנה ענין היראה הוא בחיצוניות ופנימיות, ב'חיצוניות' הוא היראה בדקדוק עשה ולא תעשה וכל מצות חכמים, והוא יראה תתאה לקיים ציווי השי"ת רק מצד היראה ולא מחמת ענין אחר כלל, והיא הראשית וההתחלה, שיקיים האדם לציווי השי"ת רק מחמת היראה, היינו מפני

שכך ציווה השי"ת, בלא טעם ומחשבה בסיבת המצווה כלל. והוא ראשית תיקון חטא אדם הראשון, כי חטאו היה בכך שלא שמע לציווי השי"ת על אף שלא היה נראה בעין הדעת כל פגם ומום או דבר רע הנראה כנוגד לרצון הכורא ב"ה.

ו'פנימיות' היראה דליל שבת קודש היא שלא ידמה בדעתו שיכול הוא לפעול ולעשות איזה דבר פעולה והשגת מדרגה מבלי אור ה' ב"ה שיאיר בו. כי בשבת עולים פנימיות העולמות למדרגה גדולה כל כך עד גילוי מציאות האדם ופעולותיו בל"ט מלאכות מסתירות לאור מלכות ה' ב"ה המגלה בה בשבת, ולכן עיקר השגת פנימיות קדושת השבת היא בהתבוננות שעתה בשבת מתגלה שאין ה' ב"ה צריך לעבודת האדם והשתדלותו.

וכל זה הוא כנגד מדרגת היראה דליל שבת קודש, שעיקר הגילוי בזה הוא במידת היראה, ששובת האדם מלחשוב איך פועל הוא לתיקון בכוחות עצמו, ומבטל את עצמו להיות כלי ראוי לכך שיאיר בו האור העליון דיום שבת קודש.

כ"ה להאיר בנו, והוא בסוד ה'ענוה' שכנגד האור מ"ה.

אמנם כל הארת השבת הוא בסוד גילוי האור מ"ה, הן בליל השבת הן ביום, אלא שבלייל שבת הוא בסוד הכתוב (דברים י, יב) "מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה", שזהו כנגד מ"ה באותיות קטנות ומצד מידת המלכות, אך ביום שבת הוא כנגד האור מ"ה באותיות גדולות, שעל זה משבחים לבורא ביום שבת 'אל ברוך גדול דעה הכין ופעל זְהָרִי חמה טוב יצר כבוד לשמו וכו', שהם כנגד כ"ב אותיות גדולות כמובא בזוהר תרומה (בדף קלב ע"א), ועיקר ההתבוננות בזה, שעתה נתקן הכל על ידי האור העליון וכל הברורים נעשים מאליהם. ובכל התפילות והלימוד צריך האדם להדמות לזה ולהיות בטל בפני האור דיום שבת, עד שידמה במחשבתו שנעשים לו כל התיקונים לבדם, וזהו כנגד יראת הרוממות, שיודע האדם מגדולת השי"ת, ומכח רחמיו, ומזכות וקדושת השבת והתורה שגדול כוחה לפדותו ולהצילו מכל מיני באר שחת ולבטל מעליו כל דין לנצח.

וכל ענין התפילה היא להרים את האדם. שהרי על ידי השוועה, שהיא מדרכי התפילה, יצאו ישראל ממצרים ובאו לכדי כך שיצאו ממנה 'ביד רמה'. וזה אשר היה כולל משה לישראל ענין זה בכל דבריו, ומראה להם על המדרגה הגדולה שיבואו בעסק התורה דוקא על ידי התפילה, וכמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר נשא (בדף קכה ע"א) 'הכי יפיק לתלמידי חכמים בכל האי יקר', שכשם שיצאו ישראל ממצרים ביד רמה, כך יוציא הקב"ה את התלמידי חכמים מן הגלות בכל מיני כבוד, שהוא כל היוקר והכבוד העתיד לתלמידי חכמים שמאיר בהם אור ה' יתברך מתוך מידת הענוה.

כי על ידי התפילה מאיר אור התורה באדם מתוך תיקון כלל המידות כולם, ומאיר האור מ"ה, שהוא 'אורח אצילות' ועמודא דאמצעייתא, שהיא מדרגת רוח הקודש הנגלית בתורה מתוך שהאדם הוא כלי ותפילה כענין 'ואני תפילה', כי הוא המקום שיכול האדם להיות מציאות ו'יש' כאשר הוא כולו תפילה כאמור.

ואלו היו עיקר דברי משה רבנו לישראל לפני מותו, לגלות בהם את האור מ"ה והתורה ומידת הענוה והתפילה. וזהו סדר 'אלה הדברים' סופי תיבות מ"ה, ואחר כך הוא סדר 'ואתחנן אל ה'', שהוא מידת הענוה והתפילה, שזהו יחוד מידת הענוה והתפילה בהאור מ"ה והתורה. כי היה משה רבנו חפץ בכל מהותו בגדולתם ורוממותם של ישראל כנרמז בשמו 'בן עמרם', נוטריקון עם-רם, לכך על זה היו בעיקר דברי תוכחותיו לישראל, שיבואו לידי ענוה בכדי לזכות לכל הטובות כולם, וכמו שרמזו בכתוב 'אלה הדברים' ראשית תיבותיו עולים כמנין האות ו', המרמז למילוי שם מ"ה הנרמז בסופי תיבות הכתוב 'אלה הדברים'.

וכל זה על ידי מדרגת יום השבת, כנרמז בכתוב 'אלה הדברים אשר' שראשי תיבותיו עולים כמנין ז', המרמז ליום השבת. וכל זה הוא בכדי להגביהם ולרוממם, כנרמז בכתוב 'אלה הדברים אשר' שסופי תיבותיו 'מה', היינו שיבואו למדרגה בתורה שהיא כנגד 'יד רמה' כאמור, ובוזה נזכה לגאולה, כענין הכתוב 'והביאותים אל הר קדשי' שסופי תיבותיו גימטריא 'רם', היינו שיהיו במדרגה של השגת התורה בכל דיבור בתורה, כי תאיר התורה את אור ה' ב"ה בכל לימוד ובכל דבר בתורה.

ניתן לשמוע את השיעורים האחרונים שמסר מו"ר הגאון הינוקא וכן להתעדכן בנעשה והנשמע מידי יום ביומו בקו התוכן היחודי קו 'דורשי ה' 03-5502228 האזינו ותחי נפשכם

<< הודעה חשובה! המעוניינים להצטרף למערך הרכזים ברחבי הארץ והעולם ולחלק מידי שבוע את גיליונות הקודש באזור המגורים וכן לתגובות הארות והקדשות בעניני העלון ניתן לפנות ל-0548434755 או במייל: m.yam.shlomo@gmail.com לקבלת הגיליון במייל ניתן לפנות לכתובת: alonim.yanuka@gmail.com